MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajain äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Mikael Pentikäinen
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Jos hallitusneuvottelujen Trio S on läpeensä konservatiivinen, kuten laajalti väitetään, olisi kohtuullista kertoa, millä kriteereillä. **MATTI APUNEN HELSINGIN SANOMISSA**

Valio ei pääse KKV-piinastaan

Meijeritalo Valion tuskien taival kansallisen kilpailusäännöstön kanssa ei näytä helpottavan. Helsingin Sanomat (HS 12.5.) kertoi tiistaina, että yhtiö on vetänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastosta (KKV) pois hakemuksensa niin kutsutun Kivi-maitovelvoitteen purkamisesta.

Valiota sitoo vanha Kilpailuviraston päätös, jonka mukaan yhtiön on myytävä lähes kymmenesosa keräilemästään maidosta kilpailijoilleen omakustannushintaan. Virasto katsoi vuosituhannen vaihteessa tarpeelliseksi puuttua raaka-maitomarkkinoihin, koska lähes koko osuusmeijerikenttä ryhmittyi maitosodan päätteeksi Valio-lipun alle.

Valion mielestä markkinat ovat muuttuneet, eikä vanhalle velvoitteelle ole enää perusteita. Hakemuksen poisveto ei johdu siitä, että Valio olisi muuttanut mielensä, vaan siitä, että myös KKV:n kanta oli entinen – hakemus olisi hylätty joka tapauksessa.

Kivi-maito on vain yksi osa Valion KKV-piinassa. Valion suurin murhe liittyy Markkinaoikeuden yhtiölle määräämään 70 miljoonan euron sakkoon, jonka jatkokäsittely muhii Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Jos tuomio pysyy, seuraavana jonossa ovat kilpailijoiden vahingonkorvausvaatimukset.

Markkinaoikeuden mukaan Valio hinnoitteli perusmaitonsa alle omien kustannusten torjuakseen kauppojen hyllyissä suurimman kilpailijansa Arlan tulon markkinoille. Valio kiisti saalistushinnoittelun ja esitti jyrkkiä arvioita kilpailuviranomaisten kyvystä ymmärtää markkinoiden toimintaa ja osuuskuntayrityksen tuloksenjakoa.

Kiistat kulminoituivat Valion tuolloisen toimitusjohtajan Pekka Laaksosen ja kilpailuviranomaisten avoimeen sotaan. Sodassa loppuun kuluneen Laaksosen tilalle toimitusjohtajaksi nostettiin viime syksynä Annikka Hurme – kokenut johtaja talon sisältä.

Näyttää, että Valio on muuttanut strategiaansa kilpailutilanteen selkiyttämiseksi. Sen tavoite on viranomaisten haukkumisen sijaan etsiä jatkossa yhteisymmärrystä. Yhtiö aloittaa myös aktiivisen vaikuttamisen kilpailulain uusimiseksi, minkä tarpeesta on puhuttu paljon jo kuluneen vaalikauden aikana.

On ymmärrettävää, että Valio pitää viranomaisten sille sanelemia toiminnan ehtoja tällä hetkellä kohtuuttomina.

Suomalaisen lehmän maidosta kisataan markkinoilla ja kiistellään oikeudessa.

Yhtiö ei voi osallistua vapaasti perusmaitojen hintakisaan, johon se toisaalta joutuu toimittamaan edullista raaka-ainetta kilpailijoilleen. Kilpailijat puolestaan houkuttelevat Valion tuottajia paremmalla tuottajahinnalla.

Nykyiset pelisäännöt pakottavat Valion keskittymään vääriin asioihin. Painiminen kansallisessa sarjassa vie yhtiön voimia vastata kovenevaan kilpailuun EU:n markkinoilla. Toki Arla-ryhmän toiminta Suomessa on osa tätä kilpailua.

Suomen tulevan hallituksen on syytä ottaa kilpailulain muutostarpeet vakavaan tarkasteluun. Nykylain tulkinnat eivät tunnista avoimien ruokamarkkinoiden kansainvälisyyttä. Suurikin suomalainen yritys on näillä markkinoilla pieni tekijä.

Arla–Valio-otteluun liittyy myös kiintoisa pala lähihistoriaa. Vuonna 1995 EU-jäseniksi liittyneiden Suomen ja Ruotsin maidontuottajien meijerit – Valio ja Arla – pohtivat yhdistymistä kyetäkseen kilpailuun suurten eurooppalaisten meijerien kanssa.

Suomen kilpailuviranomaisen kanta mahdolliseen yhdistymiseen oli kielteinen. Arla fuusioitiin tanskalaiseen MD Foodsiin, ja siitä tuli osa nopeasti kasvavaa kansainvälistä meijerijättiä.

Historiaa ei voi muuttaa, mutta olisi kiinnostavaa tietää, mitä Valion ja tuolloisen Arlan yhdistymisestä olisi seurannut. Nykyinen Arla on joka tapauksessa markkinoilla Valiota viisi kertaa suurempi peluri.

Pelisäännöt pakottavat Valion keskittymään vääriin asioihin.

Hukattu mahdollisuus

Keskustan puheenjohtaja Juha Sipilä yritti rakentaa hallitusohjelman pohjaksi yhteiskuntasopimusta. Sipilän esitys ei tullut yllätyksenä, koska hän oli puhunut sopimuksen tarpeellisuudesta jo pitkään.

Hanke oli kunnianhimoinen, koska pitkiin neuvotteluihin tottuneiden työmarkkinajärjestöjen olisi pitänyt päästä sopuun reilussa viikossa.

Totisesta yrityksestä huolimatta sopimusta ei saatu aikaan, vaan työmarkkinajärjestöt siirsivät vastuun tulevalle hallitukselle. Sipilä ilmoittikin, että hallitusohjelmaa ryhdytään rakentamaan valtiovarainministeriön laskelmien pohjalle. VM:n mukaan sopeuttamistarve on seuraavien neljän vuoden aikana kuusi miljardia euroa.

Vaikka yhteiskuntasopimuksen mahdollisesta sisällöstä ei paljoa kerrottukaan, olisi sen merkitys ollut huomattava.

STTK:n pääekonomistin Ralf Sundin arvion mukaan sopimus olisi leikannut valtion säästötarpeesta melkein miljardi euroa ja kuntien osalta puoli miljardia. Lisäksi rakenneuudistukset olisivat vähentäneet leikkaustarvetta vielä miljardilla. (MT 8.5.)

Yhteiskuntasopimuksen merkitys olisi ollut todella huomattava. Sundin laskelmien mukaan sopimuksella olisi katettu lähes puolet VM:n arvioimasta leikkaustarpeesta.

Työmarkkinajärjestöjen kykenemättömyys vastuun ottamiseen lisää tulevan hallituksen valtaa ja vastuuta myös työmarkkinakysymyksissä. Järjestöille tarjottiin poikkeuksellista mahdollisuutta vaikuttaa suoraan tulevaan hallitusohjelmaan, mutta ne eivät mahdollisuuteen tarttuneet.

Elinkeinoelämän keskusliiton toimitusjohtaja Jyri Häkämies arvioi, että sopimuksen kaatumisen seurauksena säästöt kohdistuvat helposti niihin, jotka tarvitsevat yhteiskunnan apua.

Hallituksen on huolehdittava siitä, että Häkämiehen arvio on väärä ja taakka jaetaan kantokyvyn mukaan.

YLIÖ

Rakennemuutos parantanut tulotasoa

Tuoreet Tilastokeskuksen luvut tulonjaosta ja sen kehittymisestä kertovat myös maatalousyrittäjien muuttuneesta asemasta.

Jo 1800-luvun lopulta alkanut ja viime vuosisadalla kiihtyen jatkunut maataloudesta toimeentulosta saavien määrän aleneminen on edelleen jatkunut. Neljännesvuosisata sitten, 1980-luvun lopulla, maatalousyrittäjäkotitalouksia oli vielä runsaat 100 000, vuonna 2013 enää vajaa 33 000.

Eläkkeellä olevia maatalousyrittäjäkotitalouksia oli kuitenkin vuonna 2013 lähes kaksinkertainen määrä verrattuna 1980-luvun loppuun, eli runsaat 62 000. Viljelijäeläkeläistalouksia on siis lähes kaksi kertaa enemmän kuin ammatissa toimivia aktiiviviljelijätalouksia.

Henkilöitä on maatalousyrittäjäkotitalouksissa noin 100 000, eläkeläisiä hitusen vähemmän. MELA:n tilastojen mukaan vuonna 2014 vakuutettuja maatalousyrittäjiä oli noin 68 000 ja vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkeläisiä noin 122 000.

Toimeentulo on parantunut

Maatalousyrittäjien tuloja ja niiden kehitystä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tuotantotoiminnan tulokselliseen kannalta keskeistä on tietenkin maatalouden yrittäjätulojen kehitys.

Tämän artikkelin näkökulmana on taloudellinen toimeentulo, se, miten maatalousyrittäjät tulevat taloudellisesti toimeen ja miten toimeentulo on kehittynyt suhteessa muihin väestöryhmiin.

Tästä näkökulmasta keskeistä on tarkastella käytettävissä olevia rahatuloja kulutusyksikköä kohti. Tämä kansainvälisen suosituksen mukainen tulokäsite pitää sisällään tuotannontekijätulot eli palkat, yritystoiminnasta saadut tulot ja omaisuustulot lisättyinä saaduilla tulonsiirroilla (esimerkiksi eläkkeet ja lapsilisät) ja vähennettynä kotitalouden maksamilla välittämillä veroilla.

Laskemalla tulot kotitalouden kulutusyksikköä kohti otetaan huomioon isommissa kotitalouksissa asuvien kulutuksen mittakaavaedut. Siten voidaan verrata esimerkiksi yhden hengen talouden ja kaksilapsisen perheen toimeentuloa.

Nelihenkinen kahden lapsen perhe tarvitsee 2,1-kertaiset tulot yhden hengen talouteen verrattuna päästäkseen samalle toimeentulon tasolle.

Viljelijöiden määrän alentuminen on vähentänyt erityisesti pienempiä tiloja. Tästä johtuu, että maatalousyrittäjien keskimääräinen toimeentulon taso on noussut verraten ripeästi.

Viljelijöiden tuloissa on suurta vuosittaista vaihtelua.

Vielä 1980-luvulla aina 1990-luvun puoliväliin saakka maatalousyrittäjäkotitalouksien toimeentulo oli selvästi alemmalla tasolla kuin palkansaajien.

Vähitellen maatalousyrittäjäkotitalouksien toimeentulo on kivunnut likimain samalle tasolle kuin palkansaajatalouksien ja korkeammalle kuin työntekijöiden ja alempien toimihenkilöiden.

Toimeentulossa vaihtelua

Muiden yrittäjien tapaan viljelijöiden tuloissa on kuitenkin selvästi suurempaa vuosittaista vaihtelua kuin palkansaajilla. Esimerkiksi vuosina 2008, 2009 ja 2012 maatalousyrittäjäkotitalouksien toimeentulo reaalisesti heikkeni, kun taas palkansaajakotitalouksien toimeentulo kehittyi tasaisesti.

Rakennemuutos näkyy siinäkin, että 1990-luvun alkuvuosiin saakka maatalousyrittäjäkotitalouksien toimeentulon taso oli matalammalla tasolla kuin koko väestön, mutta on sen jälkeen noussut väestön keskimääräisen tason yläpuolelle.

Maatalouden rakennemuutos, samalla kun se on vähentänyt nopeasti viljelijöiden määrää, on parantanut toimeentulon tasoa verrattuna muihin väestöryhmiin, koska poistuma on kohdistunut erityisesti pienempiin tiloihin.

Tästä ei voida kuitenkaan päätellä, että tilojen, jotka ovat toimineet koko neljännesvuosisadan ajan, tulokehitys olisi ollut näin myönteinen.

Tulolähteet monipuolistuneet

Maatalousyrittäjyyden muodonmuutos näkyy myös tulojen muodostuksessa.

Vielä 1980-luvun lopulla maatalousyrittäjäkotitalouksien tuotannontekijätuloista puolet perustui maataloudesta saatuun tuloon, vuonna 2013 enää runsas kolmasosa. Muusta yritystoiminnasta saatujen tulojen merkitys on kasvanut.

Jäljelle jääneiden viljelmien parempi asema näkyy myös siinä, että omaisuustulojen osuus tuotannontekijätuloista on noussut kymmeneen prosenttiin.

Eläkkeellä olevien maatalousyrittäjäkotitalouksien toimeentulo on heikompi kuin eläkkeellä olevien työntekijä- ja alempien toimihenkilötalouksien, kun työssä olevien keskuudessa tilanne on päinvastainen.

Tätäkin selittää rakennemuutos: se on kasvattanut aktiiviviljelijöiden ja viljelijäeläkeläisten välisiä eroja toimeentulossa. Kun 1980-luvun lopulla eläkkeellä olevien viljelijöiden toimeentulo oli runsaat 70 prosenttia aktiiviviljelijöiden toimeentulon tasosta, se oli vuonna 2013 pudonnut 63 prosenttiin.

Eläkkeellä olevien viljelijöiden toimeentulo on kuitenkin reaalisesti parantunut samaan tahtiin kuin muidenkin eläkeläisten eli se on runsaat 50 prosenttia korkeammalla tasolla kuin 1980-luvun lopussa.

Muutos jatkunee

Nykyiset viljelijät ovat siis aika erilaista joukkoa kuin viljelijät neljännesvuosisata sitten.

Rakennemuutoksen ennakoidaan jatkuvan. Tilojen määrä supistuu ja yritystoiminnan koko kasvaa. Jäljelle jää elinvoimaisimpia tiloja, jotka tarjoavat aiempaa paremman toimeentulon. Maatalousyrittäminen lähenee edelleen muuta yritystoimintaa.

Eläkkeelle siirtyvien viljelijöiden toimeentulon taso kohenee vähintään samaan tahtiin kuin muiden eläkkeelle siirtyvien.

Hannu Uusitalo

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva professori ja entinen Eläketurvakeskuksen johtaja. Kirjoituksen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen Tulonjakotilasto 2013.

RAHIKAINEN

KOLUMNI: JANNE IMPIÖ

Sananen vaalipettymyksestä

Eduskuntavaalien jälkeen Suomessa on opeteltava elämään uudenlaisessa poliittisessa ilmapiirissä. Siellä täällä kaupungeissa poksahtelivat punavihreät kuplat, toisaalta kepu- ja persukuplat paisuivat entisestään maakunnissa. Tämä ilmasto jatkuu, kunnes toisin äänestetään. Kotimaan politiikassa edetään vaaleissa mitalisijoille päässeiden puolueiden johdolla. Perusteet ovat selkeät.

Vaalin tulosten vaikutukset alkavat vähitellen näkyä politiikassa. Ainakin eduskunnassa on koittanut uusi arki. Perinteiset puitteet ovat vaihtuneet ahtaisiin Sibelius-Akatemian väistötiloihin. Konserttisalista päästään takaisiin suureen saliin syksyllä 2017.

Paljon muuhunkin pitää totutella. Eduskuntaryhmien vahvuuksien muututtua talon valiokuntapaikat pilkottiin viime viikolla. Eduskunnan 16 valiokunnasta neljä meni keskustalle. Perussuomalaiset, kokoomus ja SDP johtavat kolmea ja pienet puolueet, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP, kukin yhtä. Merkittävää on, että ensimmäistä kertaa vasemmistoliitto alkaa johtaa perustuslakivaliokuntaa.

Hallituksen porvareiden ja konservatiivien haukkuminen tehdään hyvin helpoksi.

janne.impio@mt1.fi
@jimpio

Yksi eduskuntapuolue on saavuttamassa makean hillotolpan. Tasavallan kakkoseksi eli eduskunnan puhemieheksi nousee ensimmäistä kertaa perussuomalainen.

Toiselle sijalle vaaleissa jäänyttä puoluetta ei voi unohtaa. Näin sanoo vakiintunut käytäntö, eikä siihen hevillä puututa, eikä paikalla pelata hallitusneuvotteluissa.

Perussuomalaisten kansanedustajista pisin eduskuntaura on **Timo Soinilla** ja **Pentti Oinosella**. Jos ja kun Soinista tulee seuraavan hallituksen ministeri, puhemiehen valinta synnyttävää varmasti ryhmän sisällä mielenkiintoisen keskustelun.

Pian politiikan seuraaminen selkeytyy. Oppositioon ovat jäämässä vasemmisto ja vihreät sekä pienet porvaripuolueet. Hallitusvaltaan pyrkivät puoluekartaston vahvat maakuntien arvopuolueet, maalaisliiton perilliset keskusta ja perussuomalaiset sekä oikeistopuolue kokoomus.

Hallituksen porvareiden ja konservatiivien haukkuminen tehdään helpoksi. Jos joku vielä ajatteli, että politiikassa Ruotsista ei kannata ottaa mallia, on väärässä. Suomessa ajaudutaan hyvää vauhtia naapurimaamme kaltaiseen blokkiasetelmaan. Politiikan perusläpässä kommentoidaan kiihtyvällä tahdilla polarisaatiota, kaksinapaisuutta ja vastakkainasettelua, joka ei todellaankaan ole ohi.

Eduskunnan oppositiosta voi rakentua kerrankin vahva ideologinen toimija. Outoa olisi, jos suomalainen vasemmisto vihreiden ryydittämä ei ottaisi oppositiossa kierroksia, eikä tekisi keskenään yhteistyötä.

Seuraavat vaalit ovat jo neljän vuoden kuluttua, ja niiden vastapuolet on jo nimetty. Vasemmistolle voi käydä myös köpelösti, kuten kolumnisti **Tommi Uschanov** (HS 10.5.) viitoitti.

Jotain pitää molemmissa vasemmistopuolueissa tehdä, jotta ne voisivat edes haaveilla parinkymmenen vuoden takaisista vaalivoitoista.

Lohduttavaa on, että vaaleja tulee jatkossakin. Tavallisen pulliaisen pitää osata myös käsitellä vaalipettymystä, jos sellaista sattuu kokemaan. Jos harmittaa, voi juoda perinteisesti viinaa, mutta siitä ei ole kenellekään hyötyä. Voi myös tehdä jotain sen eteen, että oma asia voittaa tulevissa vaaleissa.

LEHTIKATSAUS

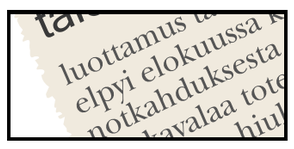

Vastuuta jaettava

Välimeren pakolaisongelman vastuuta on **Kalevan** mielestä jaettava.

”Euroopan unioni näyttää viimeinkin ottavan tosissaan Välimeren pakolaiskuolemat. Niin pitääkin. Kyse on inhimillisestä, koko maanosaa koskettavasta murhenäytelmästä.”

”Tällä hetkellä tuhansien viikoittaisten pakolaisten ja siirtolaisten paine kohdistuu miltei yksinomaan Välimeren valtioihin Espanjaan, Italiaan, Kreikkaan ja Maltaan.”

”Oletettavasti Suomeen tulisi Välimeren tilanteen takia enimmilläänkin muutamia satoja pakolaisia. Hädänalaiseen tilanteeseen joutuneiden auttamistaakka ei ole Suomen hartioille mahdoton, vaikka taloustaantuma on vienyt yhteiskunnan säästötalkoisiin. Välimeren katastrofin helpottamiseksi tarvitaan yhteisvastuuta.”

Myönteisiä päättäjiä

Ilkka kehuu hallitustunnustelija Juha Sipilä otetta.

”Vaikka mikään muu ei jatkossa onnistuisi, on hallitustunnustelija Juha Sipilä saanut jo voiton strategisen neuvotteluprosessin käynnistämisessä. Sekä Timo Soini että Alexander Stubb kiittelevät kilvan hyvää johtamista ja mielekästä työskentelyä.

Politiikka tarvitsi siis yhden diplomi-insinöörin keskeiseen tehtävään, ennen kuin tehoja rupesi löytymään. Toisaalta edellisiin hallitusneuvotteluihin verrattuna vähempikin vauhti tuntuisi suurelta parannukselta.

Soini antoi tunnustuksen neuvottelujen ratkaisukeskeiselle lähtökohdalle. Vastakkainasettelun sijasta nyt rakennetaan luottamusta ja joukkuehenkeä. Keskiössä on Stubbinkin mukaan Suomi eikä yksikään puolue.”

”Talouden synkkyydessä luimisteleva Suomi tarvitsee myönteisyyttä uhkuvia päättäjiä.”

Sotesta syytä aloittaa

Tulevan hallituksen pitäisi **Turun Sanomien** mielestä aloittaa sotesta.

”Sote-ratkaisulla on hyvä mahdollisuus päästä maaliin saakka. Puolueet ovat siihen sitoutuneet, ja pohjatyötä on tehty paljon.

Hallitusneuvottelijoille on tarjolla kaksi vaihtoehtoa: kuntayhtymämallin päivitys tai maakuntamalli.”

”Vaihtoehdot on syytä käydä hallitusneuvotteluissa huolellisesti läpi. Myös tulevat oppositiopuolueet on hyvä sitouttaa ratkaisuun – on se kumpi hyvänsä. Päätökset on tehtävä heti hallituskauden alussa.

Sote-uudistukselle on kiistaton tarve.”